

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

284

Gospodarka lokalna w teorii i praktyce



Redaktorzy naukowi

Ryszard Brol

Andrzej Sztando



Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Anna Grzybowska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-337-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Ryszard Broł: Relacje między globalnością zmian a lokalnością rozwoju	11
Andrzej Sztando: Bariery zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym związane z cechami osobowymi lokalnych władz.....	19
Stanisław Korenik: Rozwój lokalny w świetle globalnych trendów ze szczególnym uwzględnieniem kryzysu	31
Marian Kachniarz: Pomiar efektywności usług publicznych – zarys koncepcji i spodziewanych rezultatów	41
Magdalena Kozera: Rozwój lokalny w kontekście procesów decyzyjnych samorządu lokalnego	50
Bożena Kuchmacz: Działania grup partnerskich na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich na przykładzie grupy partnerskiej „Wrzosa-wa Kraina”.....	60
Dariusz Głuszczyk: Sondażowa ocena lokalnego rynku pracy – węzłowe problemy badań	71
Andrzej Raszkowski: Emocjonalne wymiary marki miasta.....	81
Małgorzata Januszewska: Potencjał kooperacyjny uzdrowisk.....	90
Maciej Turała: Analiza sprawności instytucjonalnej gmin w województwie łódzkim.....	99
Justyna Danielewicz: Współpraca gmin w obszarach metropolitalnych w ramach związków międzygminnych	114
Stanisław Minta, Julian Kalinowski: Sprzedaż bezpośrednia realizowana przez rolników a rozwój lokalny	132
Jan Polski: Efekty zewnętrzne jako czynniki aglo- i deglomeracyjne	142
Anna Jasińska-Biliczak: Instrumenty samorządu gminnego wspierające sektor małych i średnich przedsiębiorstw	150
Joanna Kenc: Współpraca partnerska miast Dolnego Śląska z punktu widzenia władz miejskich oraz mieszkańców – wybrane aspekty.....	164
Agnieszka Skowronek-Grądziel, Wiktor Kołwzan: Zastosowanie metody głównych składowych do analizy obszarów wiejskich w zakresie infrastruktury służącej ochronie środowiska.....	176
Edward Wiśniewski: Rola infrastruktury i prestiżowych imprez sportowych w kreowaniu przewagi konkurencyjnej miasta na przykładzie Kołobrzegu	186
Michał Kuriata: Przekształcenia w strukturze gospodarki lokalnej Legnicy w latach 2005-2009.....	196
Michał Flieger: Kryteria i bariery lokalizacji działalności gospodarczej przedsiębiorstw w procesie stymulowania rozwoju gmin – wyniki badań	207
Marcin Gębarowski: Rozwój Rzeszowa w opinii studentów	216

Dariusz Gluszczyk, Joanna Gondurak, Joanna Kostuń: Sondażowa diagnoza jeleniogórskiego rynku pracy w perspektywie osób aktywnych zawodowo	226
Joanna Wiażewicz: Mieszkańcy w komunikacji marketingowej gmin.....	235
Iwona Ładysz: Marketing terytorialny na przykładzie Wrocławia	244
Elżbieta Szul: Znaczenie firm rodzinnych dla lokalnej gospodarki. Opinie i oceny społeczne.....	252
Artur Myna: Przekształcenia własnościowe w podstawowych usługach komunalnych.....	262
Dariusz Zawada: Procedura badań dotyczących identyfikacji i oceny walorów użytkowych miasta – studium przypadku Bolesławca	270
Justyna Weltrowska-Jęch: Potrzeby kształcenia kadr administracji publicznej w zakresie zarządzania rozwojem	283

Summaries

Ryszard Broł: Relationship between globality of changes and locality of development.....	18
Andrzej Sztando: Barriers of local development strategic management connected with local authorities' personal traits	29
Stanisław Korenik: Local development in the light of global trends with taking crisis into particular consideration.....	40
Marian Kachniarz: Measurement of efficiency of public services – the outline of concept and expected results	49
Magdalena Kozera: Local development in the context of the decision-making processes of local government.....	59
Bożena Kuchmacz: Partnership Groups actions and their impact on the sustainable development of rural areas.....	70
Dariusz Gluszczyk: Survey-based assessment of local job market – crucial research problems	80
Andrzej Raszkowski: Emotional dimensions of a city brand.....	89
Małgorzata Januszewska: Cooperative potential of spas	98
Maciej Turała: Analysis of institutional capacity of communes in Łódzkie Voivodeship	113
Justyna Danielewicz: Cooperation of communes in metropolitan areas in the framework of inter-communal associations	131
Stanisław Minta, Julian Kalinowski: Direct sales conducted by farmers vs. local development.....	141
Jan Polski: External effects as the aggro- and deglomeration determinants... ..	149
Anna Jasińska-Biliczak: Commune self-government's instruments supporting SME's sector.....	163

Joanna Kenc: Town twinning in Lower Silesia from the local government's and society's point of view – selected aspects.....	175
Agnieszka Skowronek-Grądział, Wiktor Kolwzan: Application of principal component analysis in the field of rural infrastructure for environmental protection.....	185
Edward Wiśniewski: Role of infrastructure and prestigious sporting events in the creation of competitive advantage on the example of Kołobrzeg	195
Michał Kuriata: Transformations in the structure of local economy in the city of Legnica in the years 2005-2009	206
Michał Flieger: Criteria and barriers of companies localization in the process of local development support – research results.....	215
Marcin Gębarowski: Development of Rzeszów in the students' opinions	225
Dariusz Głuszczyk, Joanna Gondurak, Joanna Kostuń: Survey-based diagnosis of job market in Jelenia Góra in view of professionally active people.....	234
Joanna Wiażewicz: Role of inhabitants in marketing communications of communes.....	243
Iwona Ładysz: Territorial marketing on the example of Wrocław	251
Elżbieta Szul: Importance of family businesses to the local economy	261
Artur Myna: Ownership changes in basic communal services.....	269
Dariusz Zawada: Procedure of research relating to the identification and evaluation of usable values of the city –case study of Bolesławiec	282
Justyna Weltrowska-Jęch: Needs of national administration personnel education regarding the development management	293

Bożena Kuchmacz

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

DZIAŁANIA GRUP PARTNERSKICH NA RZECZ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA PRZYKŁADZIE GRUPY PARTNERSKIEJ „WRZOSOWA KRAINA”

Streszczenie: Grupy partnerskie stanowią trójsektorowe partnerstwo przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych i lokalnych przedsiębiorców. Przedstawione zostały zasady działania grup partnerskich, źródła finansowania grupy partnerskiej „Wrzosowa Kraina”, projekty zrealizowane przez partnerów tej grupy, a także wpływ efektów i rezultatów projektów na zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. Wnioskowano, że lokalne problemy, postawy i instytucje dzięki ewaluacji partnerstwa stają się wartościami globalnymi.

Słowa kluczowe: rozwój zrównoważony, partnerstwo trójsektorowe, projekty partnerskie.

1. Wstęp

Udział Polski w Szczycie Ziemi w Rio de Janeiro w 1992 r. spowodował ukierunkowanie polskich reform na rozwój zrównoważony (*sustainable development*). Praktyczna realizacja tego rozwoju zależy w znacznym stopniu od partnerskiego trójsektorowego współdziałania przedsiębiorstw, władzy publicznej i organizacji pozarządowych danego terytorium. Fundacja Partnerstwo dla Środowiska (FPS) za misję przyjęła nie tylko krzewienie kultury partnerstwa, ale również, od 1997 r., wcielenie tej idei w życie. Programy Unii Europejskiej realizowane już w Polsce, takie jak LEADER+, EQUAL czy też inne programy Europejskiego Funduszu Społecznego, zakładają metodykę partnerstwa trójsektorowego jako podstawowe narzędzie ich realizacji.

Celem artykułu jest przedstawienie sposobu działania grup partnerskich na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Jako studium przypadku rozpatrywana jest Grupa Partnerska „Wrzosowa Kraina” działająca na terenie Przemkowskiego Parku Krajobrazowego, leżącego we wschodniej części Borów Dolnośląskich.

2. Pojęcie rozwoju zrównoważonego

Doktryna zrównoważonego rozwoju dąży do sprawiedliwości społecznej przez ekonomiczną i środowiskową efektywność przedsięwzięć zapewnioną przez ścisły rachunek kosztów produkcji, rozciągający się również w bardzo złożony sposób na zasoby zewnętrzne. Szerokie zastosowanie w ekonomii rozwoju zrównoważonego ma teoria dobra publicznego. Używając języka ekonomii, można powiedzieć, że zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju społeczeństwo powinno żyć, uwzględniając rachunek ciągnięty kosztów swoich decyzji. Zrównoważony rozwój oznacza, że wzrost gospodarczy prowadzi do zwiększania spójności społecznej (w tym m.in. zmniejszania rozwarstwienia społecznego, wyrównywania szans, przeciwdziałania marginalizacji i dyskryminacji) oraz podnoszenia jakości środowiska naturalnego, m.in. przez ograniczanie szkodliwego wpływu produkcji i konsumpcji na stan środowiska i ochronę zasobów przyrodniczych [Rogall 2010]. W Polsce zasada zrównoważonego rozwoju zyskała rangę konstytucyjną – została zapisana w art. 5 Konstytucji RP, a definicja zrównoważonego rozwoju znalazła się w ustawie Prawo ochrony środowiska: Rozwój zrównoważony jest to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń [Ustawa Prawo ochrony środowiska].

3. Grupa partnerska jako partnerstwo trójsektorowe

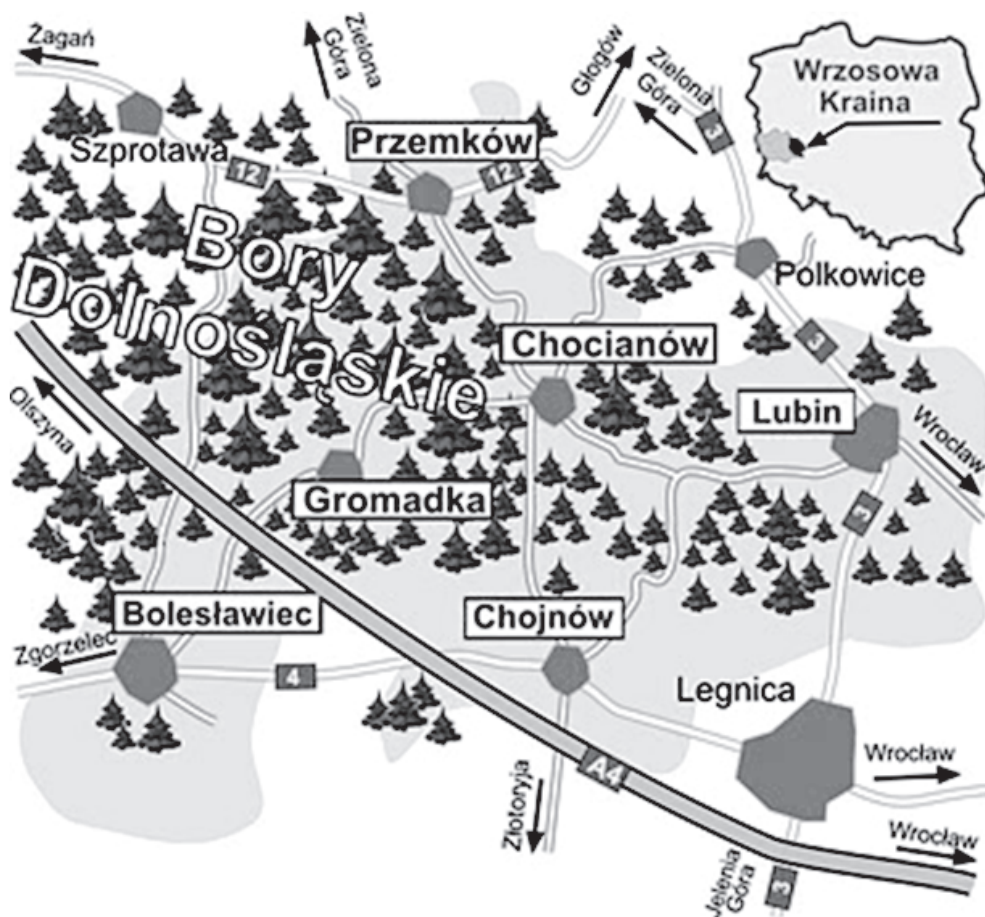
Partnerstwo trójsektorowe to strategiczne przymierze organizacji reprezentujących różne sektory życia społecznego – publiczny, gospodarczy i społeczny, zawarte w celu współpracy przy realizacji projektu lub programu zgodnego z celami rozwoju zrównoważonego, do którego wszyscy partnerzy wnoszą swoje kompetencje i zasoby, w którym wspólnie ponoszą ryzyko i koszty oraz dzielą się korzyściami wynikającymi z osiągnięcia wspólnych celów partnerstwa i celów poszczególnych organizacji członkowskich. Przykładem tego typu struktury jest właśnie grupa partnerska. Grupy partnerskie działają na rzecz zrównoważonego rozwoju konkretnego regionu – najczęściej jest to kilka lub kilkanaście gmin, przed którymi stoją podobne problemy i wyzwania. Obszar ten łączą zwykle tradycje historyczne, kulturowe, położenie geograficzne lub szczególne bogactwo przyrodnicze. Grupa partnerska ma charakter trwały – realizuje wieloletnie programy i projekty, dostosowując charakter działania do zmieniających się potrzeb lokalnych środowisk. Bardzo ważny jest również oddolny sposób działania grupy, o którym świadczy zaangażowanie we wspólne przedsięwzięcia mieszkańców regionu, lokalnych organizacji pozarządowych, sołectw itp. Im więcej ludzi i organizacji aktywnie zaangażuje się w działa-

nie na rzecz pozytywnych zmian w swoim otoczeniu, tym bardziej zrównoważony będzie rozwój regionu. Grupy partnerskie mogą stanowić porozumienia nieformalne, których partnerzy podpisali deklarację współpracy i wspólnie realizują przedsięwzięcia, jak i formalne partnerstwa, takie jak lokalne grupy działania z programu LEADER. Partnerstwo trójsektorowe działające na szczeblu lokalnym ma kilka podstawowych składników, które je spajają: kontekst terytorialny (warunki lokalne), wspólne wartości, akceptowany przez wszystkich wspólny cel, uczestników i liderów, struktury organizacyjne, regularnie oceniane wyniki i efekty działalności. Cechami udanego partnerstwa są: uczenie się i adaptacja do zmian, posiadanie jawnego systemu komunikacji i przywództwa, wspólnie uzgodnione cele, dobrowolność i sprawiedliwość, dzielenie ryzyka i korzyści, powstawanie efektu synergii, w którym wspólne osiągnięcia stanowią efekt większy niż suma działań pojedynczych partnerów. Grupa partnerska posiada następujące cechy organizacyjne: dokument programowy (deklarację współpracy), który jest zgodny z zasadami rozwoju zrównoważonego, demokratycznie wybierane władze (prezydium, ew. rada), regulamin, roczny plan operacyjny, wspólnie wypracowaną strategię, regularne dokonywanie oceny swoich dokonań zarówno w wymiarze rzeczowym, jak i finansowym, wybraną instytucję, która prowadzi sekretariat partnerstwa. Problemy tematyczne dla grup partnerskich to: rozwijanie turystyki przyjaznej dla środowiska (program Zielone Szlaki Greenways i program Ekomuzea), wspieranie lokalnej gospodarki i przedsiębiorczości społecznej (program Marka Lokalna), wdrażanie ekologicznych rozwiązań i prowadzenie edukacji ekologicznej (program Szkoły dla Ekorozwoju i program Czysty Biznes), wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego (program Akademia Partnerstwa).

Niezależnym, ogólnopolskim porozumieniem, które zrzesza ponad 20 partnerstw lokalnych z całej Polski, jest Krajowa Sieć Grup Partnerskich na rzecz Zrównoważonego Rozwoju (KSGP) formalnie powołana 28 stycznia 2005 r. podczas II Krajowego Zjazdu Grup Partnerskich w Ostrowcu Świętokrzyskim na mocy Deklaracji Współpracy Grup Partnerskich na rzecz Zrównoważonego Rozwoju. Główne zadania sieci to:

- zapewnienie grupom partnerskim wsparcia w rozwoju (szkolenia, doradztwo, wspólne zdobywanie funduszy, wsparcie dla lokalnych inicjatyw, wymiana doświadczeń),
- dbanie o standardy usług świadczonych przez sieć i poszczególne grupy partnerskie,
- wspólne pozyskiwanie środków i partnerów do realizacji projektów i rozwoju sieci,
- prowadzenie wspólnych działań promocyjnych i wymiana informacji,
- współpraca z instytucjami szczebla krajowego, zagranicznego, międzynarodowego i działania w innych krajach,
- krzewienie kultury partnerstwa.

4. Grupa Partnerska „Wrzosowa Kraina”



Rys. 1. Rycina ukazująca lokalizację Grupy Partnerskiej „Wrzosowa Kraina”

Za Lokalną Strategią Rozwoju Lokalnej Grupy Działania (LGD) „Wrzosowa Kraina” wiadomo, że Grupa Partnerska (GP) „Wrzosowa Kraina” powstała we wrześniu 2004 roku. Zajmuje ona obszar północno-zachodniej części województwa dolnośląskiego. Obszar działania partnerstwa obejmuje gminę wiejską Gromadka oraz miejsko-wiejskie: Przemków i Chocianów. Gminy te położone są na terenie Przemkowskiego Parku Krajobrazowego. Zamieszkiwane są przez ponad 28 tys. mieszkańców i zajmują powierzchnię 589 km². Przemkowskie lasy to część ogromnych Borów Dolnośląskich, jednego z największych kompleksów leśnych w Polsce. Zasoby przyrodnicze tego terenu są bardzo cenne. Znajduje się tu 5 rezerwatów przyrody (Stawy Przemkowskie, Torfowisko Borówki, Buczyna Piotrowicka, Łęgi

Źródłiskowe koło Przemkowa, Czarne Stawy), 4 użytki ekologiczne (Przemkowskie Bagno, Cietrzewiowe Wrzosowisko, Torfowisko Kąty, Torfowisko Zamienice), Obszar Chronionego Krajobrazu – Lasy Chocianowskie oraz pomnik przyrody – najstarszy dąb szypułkowy w Polsce „Dąb Chrobry”. Teren Parku to także Obszar Specjalnej Ochrony w ramach sieci Natura 2000 (Dyrektywa Ptasia) – Stawy Przemkowskie, „Bory Dolnośląskie”, Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Wrzosowiska Przemkowskie” z borami sosnowymi, wydłami śródładowymi i piaszczystymi z typową dla takich siedlisk roślinnością. W bunkrach koło Wilkocina znajduje się zimowisko nietoperzy. Oprócz walorów przyrodniczych we „Wrzosowej Krainie” znajdują się liczne zasoby kulturowe, m.in. zespół umocnień obronnych „Wały Śląskie”, które są datowane na wczesne średniowiecze, zabytkowe kościoły w Przemkowie, Pogorzelicach, pałace i wieże.

Grupa Partnerska „Wrzosowa Kraina” jest trójsektorowym porozumieniem przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych i lokalnych przedsiębiorców, którym zależy na tym, by przez ich działania i inicjatywy wschodnia część Borów Dolnośląskich była obszarem dobrze rozpoznawalnym, pełnym efektywnych działań i miejscem, w którym warto żyć. Deklarację współpracy partnerskiej podpisało 57 partnerów, w tym:

- 18 przedstawicieli sektora publicznego: 4 samorzady terytorialne, 1 starostwo powiatowe, 1 związek gmin, 1 zespół parków krajobrazowych, 1 ośrodek doradztwa rolniczego, 5 szkół, 4 ośrodki kultury, 1 komisja rozwiązywania problemów alkoholowych,
- 19 przedstawicieli organizacji pozarządowych i społecznych oraz grup nieformalnych: 3 fundacje, 1 koło przewodników PTTK, 1 związek wędkarski, 1 klub ekologiczny, 7 stowarzyszeń, 1 młodzieżowe koło miłośników przyrody, 1 zespół muzyczny, 2 sołectwa, 1 zespół folklorystyczny, 1 związek pszczelarzy,
- 20 przedstawicieli biznesu: 1 bank, 1 biuro rachunkowe, 9 przedsiębiorstw handlowo-usługowych, 5 gospodarstw agroturystycznych, 3 osoby fizyczne, 1 dom pomocy społecznej.

Grupa Partnerska „Wrzosowa Kraina” decyzją Krajowej Sieci Grup Partnerskich na rzecz Zrównoważonego Rozwoju (KSGP) z dnia 8 sierpnia 2005 r. otrzymała status członka-kandydata KSGP. Grupą prowadzącą i pomagającą w dostosowaniu do standardów obowiązujących w sieci było Partnerstwo Doliny Środkowej Odry. W dniu 24 maja 2007 r., podczas IV Krajowego Zjazdu Grup Partnerskich, „Wrzosową Krainę” oficjalnie przyjęto w poczet pełnoprawnych członków Krajowej Sieci Grup Partnerskich.

Partnerzy pozyskują środki na realizację projektów z różnych źródeł. Działania partnerstwa wspierane są przez następujące fundusze i środki: Fundacja Ekologiczna „Zielona Akcja”, Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, Toyota Europe, Fundusz Partnerstwa w ramach programu „Szkoły dla Ekorozwoju na Dolnym Śląsku”, Fundusz Partnerstwa w ramach programu „Trzeci Sektor” Fundacji im. Stefana Batorego i Trust for Civil Society in Central & Eastern Europe, Fundusz

Inicjatyw Obywatelskich, Pilotażowy program Leader+, Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży, Fundacja Wspomagania Wsi, Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności „Równać Szanse 2004”, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, Otwarta Pracownia Wspierania Uzdolnień w Dolnośląskim Oddziale Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu, Bank Spółdzielczy w Przemkowie. Podczas realizacji projektów znacznej pomocy, nie tylko finansowej, udzielają lokalne instytucje oraz przedsiębiorcy i liczni wolontariusze.

Zgodnie z dokumentacją znajdującą się w sekretariacie Grupy Partnerskiej „Wrzosowa Kraina” w Przemkowie, partnerzy Grupy Partnerskiej „Wrzosowa Kraina” zrealizowali wspólne projekty i programy. Najciekawsze z nich to:

- Walory przyrodnicze, kulturowe i produkty lokalne – sposobem na rozwój Partnerstwa „Wrzosowa Kraina”.
- Program „Lekcje w Przyrodzie”.
- Program „Szkoły dla Ekorozwoju – zadbajmy o wspólną przestrzeń” – III edycja.
- Trzy Kultury Krainy Młodych.
- Umieemy czytać krajobraz – wędrowki historyczno-przyrodnicze po ziemi przemkowskiej.
- Rozwój obszarów wiejskich we wschodniej części Borów Dolnośląskich.
- Szkolny Klub Techniki.
- Agroturystyka szansą dla regionu.
- Wrzosowa Kraina w zgodzie z naturą.
- Razem we Wrzosowej Krainie – Marka Lokalna narzędziem aktywizacji lokalnych wytwórców, organizacji pozarządowych i samorządowych.
- Ekomuzea.
- Poprawa bytu mieszkańców wsi Wysoka poprzez uczestnictwo w programach rolno-środowiskowych z terenu obszaru wrażliwego przyrodniczo Wzniesień Chocianowskich.
- Wieloletnia aktywizacja zawodowa społeczności romskiej w ramach prac związanych z czynną ochroną obszaru Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000 – Obszary Specjalnej Ochrony „Stawy przemkowskie” – I Etap.
- Rozbudowa sieci i bazy Młodzieżowego Koła Miłośników Przyrody na terenie Gminy Przemków w Przemkowskim Parku Krajobrazowym.
- Rozwój sekretariatu GP Partnerstwo Przemkowskiego Parku Krajobrazowego.
- Czy ja dbam o środowisko?
- Ścieżki edukacyjne wschodniej części Borów Dolnośląskich.
- Przemkoland – przyjazne miejsce dla dzieci i rodziny.

5. Efekty i rezultaty projektów zrealizowanych przez partnerów Grupy Partnerskiej „Wrzosowa Kraina”

Zgodnie z dokumentacją znajdującą się w biurze LGD „Wrzosowa Kraina” w Chocianowie w ramach II Schematu Pilotażowego Programu Leader+ w LGD „Wrzosowa Kraina” w okresie 9 miesięcy, zrealizowano ponad 60 różnych działań na łączną kwotę netto 683 tys. zł, w tym:

- 11 warsztatów i szkoleń – przeszkolenie około 240 osób w terminie od czerwca 2007 r. do marca 2008 r. na warsztatach i szkoleniach dotyczących upraw ekologicznych, rzemiosła regionalnego, zasad prowadzenia gospodarstw agroturystycznych, nowych funkcji wsi, edukacji ekologicznej i turystyki, przygotowań do współpracy z partnerami i społecznością lokalną, zarządzania finansami, zarządzania projektami, ewaluacji i promocji podjętych działań, szkoleń dla lokalnych liderów na temat aktywizacji społeczności lokalnych, jak założyć stowarzyszenie, zasady pisania wniosków.
- 22 opracowania i publikacje promocyjne, m.in. skatalogowanie zasobów kulturowych regionu (ubiory, potrawy, legendy), opracowanie regulaminu i zasad funkcjonowania Marki Lokalnej, opracowanie koncepcji promocji PR produktu lokalnego, opracowanie i wydanie etykiet dla lokalnych wytwórców z logo Marki Lokalnej, przygotowanie gablotek promujących Wrzosową Krainę i produkty z tego terenu, opracowanie i wydanie mapy produktów lokalnych i zasobów przyrodniczo-kulturowych (dwie wersje językowe), opracowanie planów rozwoju miejscowości (Odnowa Wsi) – wraz z dokumentacją architektoniczno-krajobrazową, opracowanie dokumentacji – koncepcja dostosowania obiektów pałacowych do celów edukacyjno-turystycznych, opracowanie koncepcji promocji PR regionu, opracowanie kalendarza imprez regionalnych, opracowanie zasad działania Funduszu Grantowego, opracowanie i wydanie plakatów o obszarze LGD dla obszaru Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSROW), opracowanie i wydanie katalogu walorów kulturowych, organizacja imprez promujących turystykę rowerową, przygotowanie i druk albumu przyrodniczo-kulturowego o regionie, przygotowanie i druk folderów promujących obszar ZSROW, przygotowanie i druk pocztówek z walorami przyrodniczo-kulturowymi obszaru ZSROW, opracowanie i wydanie kalendarza promocyjnego z imprezami we Wrzosowej Krainie, przygotowanie i druk toreb lnianych z logo Wrzosowej Krainy, przygotowanie i druk folderów podsumowujących osiągnięcia LGD „Wrzosowa Kraina”, wykonanie banerów informacyjnych o produktach i walorach przyrodniczo-kulturowych regionu, Smaki Wielu Kultur – spotkania lokalne promujące dziedzictwo kulinarne wraz z opracowaniem książki kucharskiej „Smaki Wrzosowej Krainy”.
- Wyjazdy studyjne na targi, jarmarki, wystawy i imprezy regionalne i krajowe lokalnych producentów i wytwórców – FARMA 2007 POZNAŃ, wyjazdy

do gospodarstw agroturystycznych dla rolników z LGD, wyjazd studyjny do Alta Valtellina we Włoszech, wyjazd studyjny „Krajowe dobre pokazanie dobrych praktyk turystycznych marketingu walorów przyrodniczych”).

- 11 organizacji i współorganizacji imprez i wydarzeń kulturalnych (współorganizacja Dolnośląskiego Święta Miodu i Wina w Przemkowie, współorganizacja imprez regionalnych: Dzień Jagody, Święto Wrzosu, Łemkowska Watra na Obczyźnie), organizacja plenerów artystycznych (fotograficzny, malarski, rzeźbiarski) wraz z wystawami poplenerowymi, współorganizacja imprez lokalnych pokazujących wielokulturowość i specyfikę tego terenu (Piknik Reggae w Michałowie, Święto Wesołego Karpia w Ostaszowie, Wielokulturowe Tradycje Wsi w Przemkowie i Gromadce).
- 6 działań przyrodniczych (inventaryzacja siedlisk Natura 2000 do Planów Zarządzania Obszarami Natura 2000, opracowanie – uwarunkowania hydrogeologiczne rezerwatu Torfowisko Borówki, opracowanie „Granice Natura 2000 wraz z naniesieniem na mapy ewidencyjne i podział właścicieli gruntów”, opracowanie Regionalnego Programu Edukacji Ekologicznej dla obszaru Wrzosowej Krainy, inventaryzacja zasobów przyrodniczo-kulturowych wraz z dokumentacją fotograficzną, organizacja konkursów dla szkół i mieszkańców wraz z drobnymi nagrodami dla laureatów).
- 6 działań innych: wynajem przenośnych stanowisk promocyjnych na regionalne imprezy plenerowe, opracowanie serwisu internetowego www.wrzosowakraina.pl, tabliczki kierunkowe do atrakcji przyrodniczo-kulturowych, uzupełnienie oznakowania szlaków rowerowych i pieszych, tablice informacyjno-promocyjne wzdłuż szlaków i w centrach komunikacyjnych, znaki drogowe E22 promujące kluczowe atrakcje terenu.

6. Zakończenie

Za autorami Praktycznego poradnika „Grupy Partnerskie. Od idei do współdziałania” [Serafin, Kazior, Jarzębska 2005, s. 9-10] uważam, że potencjalne korzyści z partnerskiej współpracy to wartość dodana dla lokalnej społeczności i regionu (dobro wspólne), jak i dla samych członków partnerstwa (skuteczniejsze i mniej kosztowne działanie). Korzyści te dotyczą potencjalnie wszystkich rodzajów podmiotów – władz lokalnych, biznesu i organizacji pozarządowych.

Najważniejsze korzyści to:

- rozwój kapitału ludzkiego: stworzenie okazji do szkoleń, praktyk, wymian, podnoszenie świadomości obywatelskiej, umiejętności przywódczych itp.,
- poprawa skuteczności działania: redukcja kosztów, większa efektywność działania, dostarczanie lepszych usług itp.,
- innowacje organizacyjne: rozwijanie nowych metod działania w odpowiedzi na złożone wyzwania i potrzeby,

- lepszy dostęp do zasobów finansowych, technicznych i zarządczych, które mogą pomóc w osiągnięciu wspólnego celu,
- lepszy dostęp do informacji na temat ludzi i wspólnot zamieszkujących na danym terenie,
- efektywniejsze produkty i usługi: dostosowanie oferty do potrzeb odbiorców dzięki lepszej wiedzy na temat lokalnej społeczności,
- wzrost reputacji i wiarygodności: budowanie dobrych stosunków z innymi aktywnymi członkami społeczności lokalnej, wzajemne uwiarygodnienie partnerów [Coleman 1988; Fukuyama 1997; Putnam 1995; Swianiewicz 2005],
- stworzenie stabilnego społeczeństwa: jest to długoterminowy cel władz i wielu organizacji pozarządowych, ale także leży w interesie biznesu.

Proces budowania partnerstwa jest trudny, przynosi jednak najtrwalsze rezultaty. Lokalne problemy, postawy, instytucje dzięki rozwojowi partnerstwa stają się wartościami globalnymi. Środki finansowe pozyskiwane w ramach projektów z funduszy europejskich ułatwiają realizację projektów, ale nie poprawiają komunikacji pomiędzy partnerami.

Literatura

- Boczoń J., *Absorpcja funduszy europejskich przez organizacje pozarządowe w latach 2004–2006*, III Trzeci Sektor, Kwartalnik o problematyce społeczeństwa obywatelskiego, nr 7, jesień 2006, Finanse organizacji pozarządowych.
- Brol R., *Kapitał społeczny jako czynnik rozwoju lokalnego*, [w:] *Problemy rozwoju polityki regionalnej i lokalnej. Zadania, uwarunkowania, dylematy rozwoju regionów*, red. M. Malicki, Wyd. Economicus, Szczecin 2008.
- Budzych-Szukał U., *Podejście Leader jako metoda rozwoju lokalnego*, III Trzeci Sektor, Kwartalnik o problematyce społeczeństwa obywatelskiego, nr specjalny 2011/2012, lato 2010, W stronę partnerskiej współpracy.
- Burzyńska D., *Rola inwestycji ekologicznych w zrównoważonym rozwoju gmin w Polsce*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2012.
- Coleman J., *Social Capital in the Creation of Human Capital*, "American Journal of Sociology", 1988, vol. 94, Supplement.
- Fukuyama F., *Zaufanie, kapitał społeczny a droga do dobrobytu*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1997.
- Furmankiewicz M., Królikowska K., *Partnerstwa terytorialne na obszarach wiejskich w Polsce w latach 1994-2006*, Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczego, Wrocław 2010.
- Hurrell S., Hussain-Khalig S., Tennyson R., *Studium przypadku – poradnik. Studia przypadku współpracy partnerskiej jako instrument zmian*, Wyd. Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, Kraków 2010.
- Inicjatywa Leader – pierwsze doświadczenia i szanse rozwoju*, Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA, Warszawa 2006.
- Kuchmacz B., *Spotkanie Czterech Kultur – projekt dofinansowany w ramach projektu Walory przyrodnicze, kulturowe i produkty lokalne – sposobem na rozwój Partnerstwa Wrzosowa Kraina* realizowanego przez Lokalną Grupę Działania Fundację „Wrzosowa Kraina”. Projekt współfinansowany

- przez Unię Europejską w ramach Pilotażowego Programu LEADER+ II Schemat oraz Fundację Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA. Umowa nr III.4.2.a zawarta w dniu 05.04.2007 r. Projekt zrealizowany w sierpniu 2007 r. we wsi Gromadka (powiat bolesławiecki).
- Kuchmacz B., *Święto wrzosu*, Projekt dofinansowany w ramach projektu „Walory przyrodnicze, kulturowe i produkty lokalne – sposobem na rozwój Partnerstwa Wrzosowa Kraina” realizowanego przez Lokalną Grupę Działania Fundację „Wrzosowa Kraina”. Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Pilotażowego Programu LEADER+ II Schemat w sierpniu 2007 r. we wsi Borówki w gminie Gromadka (powiat bolesławiecki) oraz Fundację Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA. Umowa nr III.4.2.d z dnia 20.08.2007.
- Kuchmacz B., *Walory kulturowe i przyrodnicze Wrzosowej Krainy*, Projekt dofinansowany w ramach projektu *Walory przyrodnicze, kulturowe i produkty lokalne – sposobem na rozwój Partnerstwa „Wrzosowa Kraina”* realizowanego przez Lokalną Grupę Działania Fundację „Wrzosowa Kraina”. Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Pilotażowego Programu LEADER+ II Schemat oraz Fundację Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA. Projekt zrealizowany w grudniu 2007 r. na obszarze Wrzosowej Krainy.
- Kuchmacz B., *Wielokulturowe tradycje wsi Wrzosowej Krainy*, Projekt dofinansowany w ramach projektu *Walory przyrodnicze, kulturowe i produkty lokalne – sposobem na rozwój Partnerstwa „Wrzosowa Kraina”* realizowanego przez Lokalną Grupę Działania Fundację „Wrzosowa Kraina”. Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Pilotażowego Programu LEADER+ II Schemat oraz Fundację Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA we wrześniu 2007 r. w Nowej Kuźni w gminie Gromadka (powiat bolesławiecki).
- Kwaterna K., Bukowska R., *Partnerstwo w Leaderze o współpracy i sieciowaniu LGD*, Małopolska Sieć LGD, Kraków 2009.
- Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Wrzosowa Kraina”*, Chocianów 2008, www.wrzosowakraina.pl.
- Łukowski W., *W stronę zrównoważonego rozwoju współpracy międzysektorowej*, III Trzeci Sektor, Kwartalnik o problematyce społeczeństwa obywatelskiego, Nr specjalny 2011/2012, lato 2010, W stronę partnerskiej współpracy.
- Matysiak A., *Źródła kapitału społecznego*, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Wrocław 1999.
- McManus S., Tennyson R., *Od czynu do słowa: komunikacja w partnerstwie. Poradnik dla animatorów partnerstwa*, Spektrum, Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, Kraków 2010.
- Partnerstwa lokalne w Polsce – kondycja, struktura, wyzwania. Raport badawczy*, Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, Kraków-Toruń 2010.
- Putnam R., *Demokracja w działaniu. Tradycje obywatelskie we współczesnych Włoszech*, Wyd. Znak, Kraków 1995.
- Rogall H., *Ekonomia zrównoważonego rozwoju. Teoria i praktyka*, Wyd. Zys i s-ka, Poznań 2010.
- Serafin R., Kazior B., Jarzębska A., *Grupy Partnerskie. Od idei do współdziałania. Praktyczny poradnik*, Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, Kraków 2005.
- Swianiewicz P., *Szafarze darów europejskich: kapitał społeczny a realizacja polityki regionalnej w polskich województwach*, Wyd. Scholar, Warszawa 2005.
- Tennyson R., *Poradnik animatora partnerstwa. Jak skutecznie wspierać współpracę w ramach międzysektorowego partnerstwa dla zrównoważonego rozwoju*, Spektrum, Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, Kraków 2005.
- Tennyson R., *Poradnik Partnerstwa*, tłum. Marta Serafin, Spektrum, Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, Kraków 2003.
- Trutkowski C., Mandes S., *Kapitał społeczny w małych miastach*, Wyd. Scholar, Warszawa 2005.
- Zareba D., *Zielone Szlaki – Greenways*, Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, Kraków-Brno 2007. www.wrzosowakraina.pl, pobrano 02 lipca 2012 r.
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, DzU 2001, nr 62, poz. 627.

PARTNERSHIP GROUPS ACTIONS AND THEIR IMPACT ON THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS

Summary: Partnership Groups are a three-sector partnership between local government units, non-governmental organizations and local businesses. The article presents the action principles of Partnership Groups, funding sources of Partnership Group “Heather Land”, projects carried out by partners of this group, as well as the impact of the effects and outcomes on the sustainable development of rural areas. It is concluded that owing to partnership evaluation local issues, attitudes and institutions become global values.

Keywords: sustainable development, three-sector partnership, partnership projects.